

Література

1. Звягнцев В.А. Семасиология. — М.: Просвещение, 1957. — 240 с.
2. Канделаки Т.Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий // Проблемы языка науки и техники. — М.: Наука. — 1970. — С. 12-92.
3. Квитко И.С., Лейчик В.М., Кабанцев Г.Г. Терминоведческие проблемы редактирования. — Львів: Вища школа, 1986. — 150 с.
4. Овчаренко В.М. Структура і семантика науково-технічного терміна. — Харків: В-во Харк. ун-ту, 1968. — 72 с.
5. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики: Пер. з фр. — К.: Основи, 1998. — 324 с.
6. Flood W.E. Scientific Words. Their Structure and Meaning. — L.: Longmans, 1990. — 204 p.
7. Jakobson R. The Framework of Language. — Michigan: Michigan Studies in the Humanities, 1980. — 132 p.
8. Longacker R.W. Some Fundamental Linguistic Concepts. — New York: Harcourt, Brace L. World, Inc. — 1991. — 260 p.
9. Robert F. Medical Terms, Their Origin and Construction. — L.: Longman, 2000. — 88 p.
10. Dictionary of Marketing. — Second edition. — L.: Peter Collin Publishing, 1997. — 234 p.
11. Dictionary of Accounting / P.H. Collin, Adrian Joliffe. — L.: Peter Collin Publishing, 1997. — 252 p.
12. Dictionary of Banking & Finance / P.H. Collin. — L.: Peter Collin Publishing, 1997. — 270 p.
13. The Penguin. Business Dictionary / Michael Greener.— Revised Edition. — L.: Penguin. Books, 1994. — 442 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Abbott K., Pendlebury N. Business Law. — 6th Edition. — L.: DP Publications Ltd. Aldine House, 1997. — 478 p.
2. Alan E. Branch. Economics of shipping practice and management Second edition. — London, New-York: Chapman and Hall, 1995. — 360 p.
3. Finance and Development. A Quarterly Publication of the International Monetary Fund and the World Bank (1995-1996).
4. Gardner D.C. Finance of Foreign Trade. — London: Cornhill, 1996. — 50 p.

Olexandra Duda. Conceptual Unity and Sign Ability of a Term within the English Sublanguage. The article deals with the problem of the conceptual unity and sign ability of a term within the economic sublanguage in present-day English. These two features are defined as the main criterion of the term/nonterm differentiation. It is shown that a term proper is the conceptual unity possessing sing feature and conveying synthetic concept.

Ірина Журавель

**ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ЛЕКСИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ СЛІВ
У СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ “VERB + NOUN” У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
(на матеріалі дієслів руху та фізичного сприйняття)**

Проблема словосполучення має давню історію в мовознавстві, але багато питань, пов'язаних з нею, є цікавими і зараз як у загальнотеоретичному, так і в практичному плані.

У лінгвістиці склалися два основні погляди на словосполучення. Одні вчені (В.В. Виноградов, Н.Н. Прокопович, Е.В. Кротевиц, Г.М. Удовиченко та ін.) розглядають словосполучення як номінативну одиницю, яка є будівельним матеріалом для речення. При цьому аналізуються тільки вільні непередикативні словосполучення з підрядним зв'язком, які виражають єдине, розчленоване поняття. Інші дослідники (В.Н. Ярцева, В.П. Сухотин, Л.А. Бухаловський, О.С. Мельничук) убачають у словосполученні синтаксичні конструкції, які виникають у реченні і функціонують як його частина, структурна ланка. Ми схилиємося до цієї другої кваліфікації словосполучення.

Словосполучення звичайно кваліфікують як “поєднання двох чи більше значущих слів..., що служать для вираження єдиного, але розчленованого поняття чи уявлення” [1, с. 426]. Можна сказати, що це визначення стало класичним і в ньому наголошується на зв'язку мовних одиниць з екстралінгвальними поняттями. Але існують і інші визначення, що зводять сутність словосполучення до чисто інтралінгвальних явищ. Словосполучення — це лексико-граматичні

одиниці у складі речення, які утворюються з двох або більше повнозначних слів, з'єднаних на основі підрядного або сурядного зв'язку і виражають відношення між предметами, явищами, діями і ознаками.

Як і речення, словосполучення будуються з готових, усталених моделей, лексичне наповнення яких зумовлюється необхідністю комунікації. Словосполучення належить до якісно відмінних категорій синтаксису. Воно не є одиницею мовленнєвого спілкування. Комунікативну функцію виконує речення — синтаксична структура вищого рівня, яка виражає закінчену думку і характеризується внутрішньою цілісністю і зовнішньою автономністю.

Змістом простих словосполучень є відношення, які виникають між їх компонентами. Як указує А.А. Смирницький, окремі слова зв'язуються одне з одним насамперед за змістом. Спочатку в нашій свідомості відображаються зв'язки й відношення між позначуваними предметами та явищами реального світу. Суть словосполучення полягає не в якомусь особливому характері слів чи підрядних зв'язків між ними, а в тих відношеннях, які існують в реальній дійсності між процесами / предметами, що позначаються цими словами [2, с. 53-55].

Багатими на змістові відтінки є словосполучення “verb + noun”, саме тому вони стали предметом нашого дослідження. Актуальність і продуктивність указаних словосполучень зумовлена семантичними і граматичними особливостями компонентів, які поєднуються. Дієслова й іменники належать до найнеобхідніших елементів речення і мови у цілому в її комунікативній функції. Тому саме ці лексико-граматичні класи слів частіше, ніж інші, вступають у поєднання при вираженні різноманітних відношень між речами. Роль займенників і субстантивованих прикметників як залежних членів словосполучень, які передають локальні відношення, порівняно невелика.

Метою пропонованої статті є виявлення основних закономірностей взаємодії лексичних значень компонентів у словосполученнях “verb + noun” у сучасній англійській мові. Розглядаються словосполучення, до складу яких входять дієслова руху і фізичного сприйняття. Цим дієсловом властива широка семантика. При поєднанні з певними іменниками вони конкретизуються шляхом уживання відповідних лексико-семантичних варіантів дієслів.

Варто наголосити на ролі контексту для розкриття змісту кожного конкретно вжитого слова. Проблема “слово і контекст” здавна привертала увагу багатьох учених. Про взаємозв'язок між значенням слова й контекстом йдеться в працях Г. Пауля, Г. Шпербела, О. Потєбні, В. Виноградова, А. Смирницького, Н. Амосової, А. Уфимцевої, В. Звєгінцева, Д. Шмельова та ін. Значної ваги в актуалізації значення слова надав контекстові Ж. Вандрієс: “В усіх випадках значення слова визначається контекстом. Слово ми ставимо в оточення, що виявляє його значення кожного разу і на цей момент. Ніщо інше, а саме контекст, усупереч різноманітності значень конкретного слова, надає йому його “особливого” значення; ніщо інше, а саме контекст, очищає слово від його колишніх значень, нагромаджених пам'яттю, і створює йому його актуальне значення” [3, с. 171].

“Слово поза контекстом несе невизначену інформацію і має лише потенційне значення. Свою конкретну реалізацію семантика слова одержує в контексті, де одні значення нейтралізуються, а інші актуалізуються” [4, с. 13].

Отже, контекст є засобом вибору потрібного значення. Кожне зі значень полісемантичного слова має свій постійний семантичний контекст. Так, наприклад, дієслово *to cross* в основному значенні “переходити” сполучається з іменниками: *to cross a road, a street, a bridge, the border* та ін., наприк.: *He turned again and **crossed the road**...* [3, с. 18]. А у значенні “закреслювати” чи “викреслювати” — з іменниками: *a letter, a word, a name* та ін. У значенні “перешкоджати” з іменниками: *plans, wishes* та под. Так само дієслово *to feel* в основному значенні “відчувати” вживається з абстрактними іменниками: *to feel hunger/ thirst/ sorrow/ anger/ fear/ pity* та тощо. Напр.: *He only **felt his loneliness** after his third gin; until then he despised the crowd, but afterwards he **felt his kinship*** [5, с. 10-11]. А у значенні “мацати” — з іменниками: *the forehead/ the cloth/ the pulse/ the edge* та ін., напр.: *The blind band came up the kerb, **scraping the sides of their shoes along the edge, feeling their way** in the brilliant light, sweating a little* [5, 157]. ... *but all the time particularly when I could **feel the grain** of the canvas under my brush, I was dissatisfied* [7, с. 550]. Дієслово *to run* набуває значення “керувати” у словосполученнях: *to run a business/ a factory/ a theatre* та ін., напр.: *He's **running the business** in a big way* [5, с. 72]. А значення “бігти” передбачає поєднання дієслова з іменниками: *a mile/ a distance/ a race* та под.,

напр.: *He said, "If that's fawning, any burglar would run a mile"* [6, с. 31]. Значення "ризикувати" реалізується у словосполученні *to run the risk*, напр.: *He wasn't going to run any more risks* [5, с. 24]. У більшості випадків семантика дієслова певною мірою визначає семантичний підклас іменника, який виступає у функції об'єктного синтаксичного елемента. Наприклад, у структурі з дієсловом-ядром *to fly* роль об'єктного синтаксичного елемента може виконувати тільки іменник, що позначає предмет, який може літати: *to fly an airship/ a spaceship*. Дієслово *to smell* може сполучуватися з об'єктним синтаксичним елементом, вираженим іменниками, які позначають предмети, що мають запах: *to smell flowers/ perfume/ the meat/ air/ smoke* та ін., напр.: *The pollution boys were away smelling factory smoke in Gloucester* [6, с. 91]. У багатьох дієслів пірота охоплення різних видів об'єкта досить велика. Зокрема, дієслово *to taste* допускає в позицію об'єктного синтаксичного елемента і назви конкретних предметів: *to taste dishes/ jam/ fruit/ a cake/ drinks* та ін., і абстрактні іменники: *to taste power/ joy/ happiness/ success/ hell* та тощо, напр.: *"I am afraid that you have to taste human blood", and then to us, like a conjuror borrowing a watch, "will either of you two volunteer to lend some?"* [7, с. 587]. *"... and taste a veriest hell on earth..."* [6, с. 180].

Проте не всі слова з близьким значенням можуть поєднуватися із певним дієсловом. Так, можна сказати: *to ride a horse/ a bicycle*, напр.: *"Oh, Scott-King, do you think she rides a bicycle?"* [7, с. 373]. Але не можна: *to ride a car/ a tractor/ a taxi*. Наведений приклад засвідчує, що слова, які входять до повсякденного вжитку, мають тенденцію утворювати штампи або кліше, що зв'язано з семантичними особливостями дієслів та їх інваріантним значенням.

Слід також звернути увагу на багатозначні іменники, що, як і дієслова, у словосполученнях "verb + noun" реалізують одне зі своїх значень. Наприклад, іменник *dishes* у значенні "страви" сполучається з дієсловами *to taste dishes/ to smell dishes/ to try dishes*: *In the same way his food, he wished to try all the dishes* [7, с. 46]. *He laid particular stress on his financial problems and, as pointedly as he could, ordered the humblest dish on the menu* [7, с. 394]. А значення "посуд" реалізує у словосполученнях *to wash dishes/ to break dishes* та ін. Наприклад: *The adjutant, an Orphan too, had himself washed both dishes and officers' underclothes, he testified, before rising to his present position* [7, с. 449].

У конструкції "verb + noun" простежується два різні типи відношень між його компонентами. У багатьох випадках іменник означає об'єкт дії, вираженої дієсловом, але в певних випадках він означає не стільки об'єкт дії, скільки міру. Це спостерігається у таких словосполученнях, як: *walk a mile, come a long way, drive an hour, travel a mile* та ін., напр.: *He felt as if he has traveled a great many miles to be ignored like this* [5, с. 106]. Лише значення дієслова та іменника дає змогу слухачеві чи читачеві правильно осмислити відношення між ними. Так, наприклад, у словосполученнях *walk an hour* та *appoint an hour* відмінною є семантика дієслів, яка впливає на те, що відношення у цих словосполученнях є абсолютно різними.

На основі викладеного можна зробити висновок, що в межах словосполучення "verb + noun" його компоненти поєднуються за певними лексичними правилами: 1. Кожне зі значень полісемантичного слова має свій постійний семантичний контекст. 2. Семантика дієслова визначає семантичний підклас іменника, який виступає у функції об'єктного синтаксичного елемента. 3. Існує два типи відношень між дієсловом і іменником: іменник може означати об'єкт дії або міру.

Також важливо вказати на природний характер словосполучень "verb + noun" як явища суспільного, зумовленого устааленими мовними звичками. Отже, словосполучення можна вважати мінімальними лексичними групами, які здатні розрізняти значення полісемантичного слова. Тому для плідного оволодіння лексику іноземної мови необхідно вивчати слова у складі словосполучень, оскільки це полегшує процес запам'ятовування слів і дає ключ до правильного вживання їх у мові.

Література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. — М.: Сов. Энциклопедия, 1969. — 606 с.
2. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка. — М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1956. — 260 с.

3. Вандрієс Ж. Язык. — М., 1937.
4. Кочерган М.П. Слово и контекст. — Львів, 1980. — 184 с.
5. Graham Greene. Brighton Rock. — London: David Campbell Publishers Ltd., 1993. — 299 p.
6. Graham Greene. The Human Factor. — London: David Campbell Publishers Ltd., 1993. — 335 p.
7. Evelyn Waugh. The Complete Short Stories. — London: David Campbell Publishers Ltd., 1998. — 592 p.

Iryna Zhuravel. Peculiarities of Interaction of Lexical Meanings of Words in Word-Combinations “Verb + Noun” in Modern English (with the Verbs of Motion and Physical Perception). This article investigates the main regularities of interaction of lexical meanings of words in the word-combinations “verb + noun” with the verbs of motion and physical perception in Modern English. It was discovered that each of the meanings of polysemantic word has its own semantic context. The semantic meaning of the verb determines the semantic subclass of the noun, which is in the function of objective syntactical element. Two types of relations between the verb and the noun were discovered: the noun can signify the object of the action or measure.

Ольга Косович

ОКАЗІОНАЛЬНЕ СЛОВО: МЕХАНІЗМИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ

У сучасному суспільстві спостерігається, з одного боку, пошук експресивних засобів вираження, а саме прагнення до непрямой дії (а не до прямолінійного чорно-білого протиставлення), з іншого боку, дається можливість використовувати повною мірою словотворчий потенціал мови і словотворчий потенціал авторів для максимального впливу на аудиторію читачів, одночасно беручи участь у формуванні і розвитку мовного смаку і зміни суспільної свідомості.

Є. Курилович висловив думку, що експресивність є рухомою силою мовного розвитку. “Тенденція до експресії означає прагнення до яскравості форм вираження, характерних для мови художньої літератури і мовлення” [2, с. 41], що викликає посилення художньої сили сказаного і написаного.

Емоційне забарвлення інформації, ефективне поєднання стандартних і експресивних елементів у тексті сприяє більш живому і глибокому сприйняттю мовного матеріалу, дозволяє домогтися відповідної реакції.

Варто розмежовувати експресивне і емоційне в мові і мовленні. У зв'язку з цим О.М. Галкіна-Федорук зауважує: “... вираження емоції в мові завжди є експресивним, але експресія в мові не завжди емоційна” [1, с. 121]. Однак, інколи поняття експресивності й емоційності використовуються як синоніми або їх розмежування є непринциповим (О.С. Ахманова, Р.А. Будагов, В.Г. Гак та ін.). Проте поняття експресивного ширше від поняття емоційного. “Емоційне значення зв'язується з нерозчленованою чуттєвою реакцією, в той час як експресивне зв'язується з предметним значенням, це посилюючі відтінки, що нашаровуються на основні” [4, с. 10].

Особливістю експресії як засобу дії є її заданість, інтенційність. Натомість емоція, як прояв відчуття, характеризується мимовільністю, зумисністю.

За останні роки у французькій мові з'явилася велика кількість нових влучних, деколи дуже дотепних слів для номінації різних понять. Створення okazionalizmів породжує необмежену кількість комбінацій, що й привертає увагу письменників до мовної гри: *macdolescence, antimondialisation, Cuba-Cola, alcootest, alunir, bon-heurts, dissensus, négritude, nostalgérie, novelisation, poésir, postexotisme, presquevoix, pamplemoussesque, prêt-à-penser, rivaroliser, shaga, scannériser, scarabot, vulguerre, sexpion, tartuffement, aimeuse, allélouyer, centagénaire, dormioter, alcoolier, antimémoires, brigide, cannesque, carmageddon, cauchemardesque, chatnoiresque, chaudsûres, complimentsonge, edgarpoétique, délyrer, fantascience, nauséabondance, constructheure, coussine, nirvanescence* [4, с. 2].

Оказіоналізм — це засіб для створення свіжого, нешаблонного, оригінального слова. Поети, письменники часто розсувають властиві для мови словоотворчі рамки. Кожен словотворчий тип має у мові свої межі реалізації, тобто він є обмеженим у можливостях. Але прозаїки і поети інколи дозволяють собі розширити можливості утворення слів. Із погляду